

INLEIDING	4
1 KORTE GESCHIEDENIS TRAMLIJNEN IN EN ROND DEN HAAG	5
2 PAARDEN- EN STOOMTRAMLIJN DEN HAAG – RIJSWIJK – DELFT 1866-1924.....	15
2.1 HISTORISCH OVERZICHT	15
2.2 PAARDENTRAMS VAN DE ANRM, 1866-1874	15
2.2.1 Totstandkoming van de lijn.....	15
2.2.2 Loop en aanleg van de lijn	15
2.2.3 Materieel op en exploitatie van de lijn.....	16
2.3 PAARDENTRAMS VAN DE TH, 1876-1887	17
2.3.1 Totstandkoming van de lijn.....	17
2.3.2 Loop en aanleg van de lijn	17
2.3.3 Materieel op en exploitatie van de lijn.....	18
2.4 STOOMTRAM VAN DE HTM, 1887-1924	19
2.4.1 Totstandkoming, loop en aanleg van de lijn	19
2.4.2 Materieel op de lijn.....	20
2.4.3 Exploitatie van de lijn	22
3 ONTSTAAN BUITENLIJNEN HTM.....	26
3.1 TOTSTANDKOMING EN ONTWIKKELING BUITENLIJNEN	26
3.1.1 Verkrijgen rijksconcessie	26
3.1.2 Korte geschiedenis buitenlijnen 1927-2013.....	30
3.1.3 Personeel buitenlijnen	34
3.1.4 Instructies personeel/dienstorders	36
4 MATERIEEL BUITENLIJNEN 1923-1965	40
4.1 INLEIDING	40
4.2 MOTORWAGENS BOUWJAAR 1923-1925	46
4.2.1 Motorwagens serie 1-6, <i>Fluitketels</i>	48
4.2.2 Motorwagens serie 51-80	59
4.2.2.1 Motorwagens deelserie 51-60.....	77
4.2.2.2 Motorwagens deelseries reeks 61-80.....	90
4.2.2.3 Motorwagens deelserie 61-70.....	91
4.2.2.4 Motorwagens deelserie 71-75.....	102
4.2.2.5 Motorwagens deelserie 76-80.....	106
4.3 AANHANGWAGENS BOUWJAAR 1923-1929.....	111
4.3.1 Aanhangwagens serie 101-120, <i>Salonwagens</i>	111
4.3.1.1 Aanhangwagens deelserie 101-105.....	121
4.3.1.2 Aanhangwagens deelserie 106-110.....	124
4.3.1.3 Aanhangwagens deelserie 111-120.....	127
4.3.2 Aanhangwagens serie 151-157, <i>Stoomwagens</i>	133
4.3.3 Aanhangwagens serie 901-920, <i>900'en</i>	135
4.3.4 Aanhangwagens deelserie 751-770, <i>750'ers</i>	138
4.4 MATERIEEL UIT LIMBURG, <i>LIMBURGERS</i> , 1951.....	143
4.4.1 Motorwagens serie 81-90 (ex-LTM 601-610)	150
4.4.1.1 Motorwagens deelserie 81-85.....	156
4.4.1.2 Motorwagens deelserie 86-90.....	159
4.4.2 Aanhangwagens serie 121-130 (ex LTM 701-710)	164
4.4.2.1 Aanhangwagens deelserie 121-124 en 128.....	168
4.4.2.2 Aanhangwagens deelserie 125-127 en 129 en 130.....	170
4.4.3 Aanhangwagens serie 131-140 (ex LTM 711-720)	172
4.5 WERKMATERIEEL 1923-1965.....	178
4.5.1 Railfiets	179
4.5.2 Pekelaanhangwagens I (H15) en II (H16)	179
4.5.3 Railreinigers 1 (H21) en 2 (H22), <i>Stofzuigers</i>	181
4.5.4 Slijpwagens, ongenummerd en 2 (H25)	181
4.5.5 Onkruidverdelgingswagen W&G 30 (H27)	182
4.5.6 Schaftwagens, <i>Hondenhokken</i>	182
4.5.7 Baklorries W&G 1 en 2 (H28 en H29)	183
4.5.8 Railtransportlorries Ongenummerd (H30) en H26.....	184
4.5.9 Laslorrie, Ongenummerd	184
4.5.10 Laswagen, Ongenummerd (HTM 3).....	184
4.5.11 Benzine-elektrische bovenleidingmotormontagewagen HTM 3 (H41).....	185
4.5.12 Bovenleidingmontage-aanhangwagen H42.....	186
4.5.13 Haspellorrie, Ongenummerd.....	186
4.5.14 Haspellorrie H43	186
4.5.15 Mastenlorrie C123 (H31)	187
4.5.16 Zandbakwagens 1 en 2.....	187
4.5.17 Zandbakwagens H53-H55.....	188
4.5.18 Asbreuklorries	188

5	BUITENLIJN DEN HAAG – WASSENAAR – LEIDEN, LIJN I², 1923-1961	189
5.1	HISTORISCH OVERZICHT	189
5.2	TOTSTANDKOMING, LOOP EN AANLEG VAN DE LIJN	189
5.2.1	Eerdere plannen voor tramlijn Den Haag – Wassenaar – Leiden 1901-1917	189
5.2.2	Tracé van de lijn	191
5.2.3	Aanleg en opening van de lijn	205
5.3	VOEDING EN BOVENLEIDING VAN DE LIJN	209
5.3.1	Voeding van de lijn	209
5.3.2	Bovenleiding op de lijn	212
5.4	SEINEN LANGS DE LIJN	216
5.5	REMISE MAALDRIFT	217
5.6	WIJZIGINGEN LOOP VAN DE LIJN / VERNIEUWINGEN INFRASTRUCTUUR	223
5.6.1	Wijzigingen loop van de lijn	223
5.6.2	Wijzigingen en vernieuwingen infrastructuur	224
5.7	TARIEVEN	229
5.7.1	Tarieven 1923-1934	229
5.7.2	Tarieven 1935-1949	231
5.7.3	Tarieven 1950-1961	232
5.8	EXPLOITATIE / DIENSTREGELING	233
5.8.1	Exploitatie algemeen	233
5.8.2	Buslijnen naar en in Wassenaar vanaf 1923	235
5.8.3	Exploitatie 1923-1940	236
5.8.4	Exploitatie in Tweede Wereldoorlog, 1940-1944	240
5.8.5	Exploitatie 1945-1950	245
5.8.6	Exploitatie 1951-1961	247
5.9	EINDE VAN DE LIJN	256
6	BUITENLIJN DEN HAAG – RIJSWIJK – DELFT, LIJN I¹, 1923-1965	266
6.1	HISTORISCH OVERZICHT	266
6.2	TOTSTANDKOMING, LOOP EN AANLEG VAN DE LIJN	266
6.2.1	Tracé van de lijn	266
6.3	VOEDING EN BOVENLEIDING VAN DE LIJN	276
6.3.1	Voeding van de lijn	276
6.3.2	Bovenleiding op de lijn	279
6.4	SEINEN LANGS DE LIJN	284
6.5	REMISE 's-GRAVENMADE	286
6.6	WIJZIGINGEN LOOP VAN DE LIJN / VERNIEUWINGEN INFRASTRUCTUUR	293
6.6.1	Wijzigingen loop van de lijn	293
6.6.2	Wijzigingen infrastructuur 1931-1965	296
6.6.3	Vernieuwingen infrastructuur 1931-1965	300
6.7	TARIEVEN	301
6.7.1	Tarieven 1923-1949	301
6.7.2	Tarieven 1950-1964	303
6.8	EXPLOITATIE / DIENSTREGELING	304
6.8.1	Exploitatie algemeen	304
6.8.2	Buslijnen rond Delftlijn 1924-1971	307
6.8.3	Exploitatie 1923-1939	311
6.8.4	Exploitatie in Tweede Wereldoorlog, 1940-1944	315
6.8.5	Exploitatie 1945-1965	318
6.9	OVERSCHAKELING OP EXPLOITATIE MET PCC-CARS 1965	332
7	BUITENLIJN DEN HAAG – RIJSWIJK – VOORBURG, LIJN I³, 1923-1963	338
7.1	HISTORISCH OVERZICHT	338
7.2	TOTSTANDKOMING, LOOP EN AANLEG VAN DE LIJN	338
7.2.1	Tracé van de lijn	339
7.2.2	Aanleg en opening van de lijn	339
7.3	VOEDING EN BOVENLEIDING VAN DE LIJN	340
7.4	SEINEN LANGS DE LIJN	341
7.5	WIJZIGINGEN LOOP VAN DE LIJN / VERNIEUWINGEN INFRASTRUCTUUR	341
7.6	TARIEVEN	342
7.7	EXPLOITATIE / DIENSTREGELING	342
7.7.1	Exploitatie algemeen	342
7.7.2	Exploitatie 1931-1939	343
7.7.3	Exploitatie in Tweede Wereldoorlog, 1940-1944	343
7.7.4	Exploitatie 1945-1963	343
8	MATERIEEL 1963-HEDEN	348
8.1	PCC-CARS	348
8.1.1	Serie 1001-1024	348
8.1.2	Serie 1101-1200	350
8.1.3	Serie 1201-1240	351
8.1.4	Serie 1301-1340	354
8.1.5	Serie 2101-2130	356
8.2	DUBBELGELEDE TRAMS	357
8.2.1	Serie 3001-3100, GTL 8-I	357
8.2.2	Serie 3101-3147 GTL 8-II	359
8.3	WERKMATERIEEL VANAF 1965	359
8.3.1	Pekelmotorwagens	359
8.3.2	Slijpmotorwagens H23 en 1139	361
8.3.3	Werkmaterieel achter Unimog	362
9	LIJN DEN HAAG – RIJSWIJK – DELFT, LIJN 37 / I³ (ex-I¹), 1965-HEDEN	363
9.1	HISTORISCH OVERZICHT	363
9.2	TOTSTANDKOMING EN LOOP VAN DE LIJN	364
9.3	WIJZIGINGEN LOOP VAN DE LIJN	365
9.4	WIJZIGINGEN EN VERNIEUWINGEN INFRASTRUCTUUR	367
9.5	TARIEVEN	371
9.6	EXPLOITATIE / DIENSTREGELING	372
10	LIJN DEN HAAG – RIJSWIJK – VOORBURG, LIJN 36 / I³ (ex-I³), 1963-2013	376
10.1	HISTORISCH OVERZICHT	376
10.2	LIJNEN 36, 10 EN I ²	377
10.2.1	Lijn 36	377
10.2.2	Lijnen 10 en I ²	377
10.3	LIJN I ³ , STATENKWARTIER – VOORBURG STATION	379
10.3.1	Wijzigingen loop van de lijn	379
10.3.2	Wijzigingen en vernieuwingen infrastructuur	380
10.3.3	Tarieven	380
10.3.4	Exploitatie van de lijn	381
BIJLAGE 1: VERVOERSBEWIJZEN 1873-1964		383
1.	Paardentram Den Haag – Rijswijk – Delft 1866-1887	383
2.	Stoomtram Den Haag – Rijswijk – Delft 1887-1924	383
3.	Elektrische tram Den Haag – Rijswijk/Voorburg – Delft (Delftlijn) 1924-1964	384
4.	Elektrische tram Den Haag – Wassenaar – Leiden (Leidse lijn) 1923-1961	387
BIJLAGE 2: BUITENLIJNMATERIEEL IN KLEUR		392
LIJST MET AFKORTINGEN		398
VERANTWOORDING		399